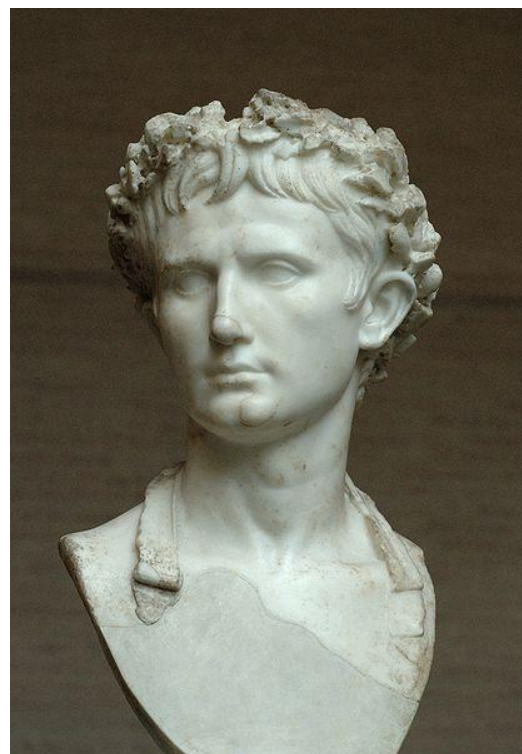

ŘÍMSKÉ CÍSAŘSTVÍ 27 př. n. l. - 476 n. l. (1453 n. l.?)

PRINCIPÁT (27 př. n. l. - 284 n. l.)

OKTAVIÁN AUGUSTUS (27 př. n. l. - 14 n. l.)

- **Oktavián** (Caesarův adoptovaný syn) porazil Marka Antonia a Kleopatru u Aktia v roce 31 př. n. l., což ho učinilo nejmocnějším mužem celé Římské říše a v roce **27 př. n. l.** se prohlásil **císařem**
- Přijal také titul **Augustus** (= „vznešený“)
- Potřeboval mít moc jako vládce (**centralizace moci**), ale republikánské instituce stále existovaly (např. senát, úředníci, sněmy). Císař tyto instituce ovládal a zároveň byl **vrchním velitelem armády**, nejvyšším knězem a doživotním konzulem.
- Oktavián sám sebe nazýval **Princeps inter pares** („první mezi rovnými“).
- Oporou Oktaviánovy moci byly armáda a pretoriánská garda.
- Jeho cílem bylo zajistit Římu mír, zvláště uvnitř říše - **Pax Romana**.
- Římské impérium (již od doby republiky) bylo rozděleno na **provincie**. Ty se během doby císařství dále dělily na císařské a senátní (podle toho, kdo je řídil - **císařské provincie** byly ty **divočejší a problematičtější**, většinou u hranic. O tyto provincie bylo lépe postaráno a většinou se předcházelo jejich vykořisťování.)

ÚLOHA 1: S použitím atlasu vypište pět římských císařských provincií, které považujete za nejdůležitější.

- Hranice impéria byla ohrožována **Germány** (např. **Markomani**), a tak se tuto hrozbu pokusili odstranit v roce **9 n. l. v bitvě v Teutoburském lese**, kde Germáni zničili tři legie, takže hranice zůstala na Rýně (konec římské expanze v Germánii). Hranice byla chráněna opevněnými tábory, např. **Vindobona** nebo **Aquincum**.
- Augustus ctil tradice a zákony.
- Císař rovněž podporoval umění – **Zlatý věk římského umění**. Augustus a další majetní Římané hmotně podporovali mnoho umělců a spisovatelů, nejznámějším sponzorem byl **Maecenas**. V Římě se také o mnoho **více stavělo**, zejména z mramoru, což ovšem notně vyprázdnilo římskou pokladnici!
- Oktavián neměl přímého dědice, a tak oficiálně adoptoval jednoho ze svých vojenských velitelů, Tiberia, který se stal císařem po jeho smrti v roce **14 n. l.**

ÚLOHA 2: Prohlédněte si mapu na této stránce:

1. S pomocí následujících popisů připojte jména provincií k číslům na mapě.

Afrika – ____ - tato provincie byla založena po porážce Kartága ve Třetí punské válce.

Germánie – ____ - toto území bylo pokryto lesy a horami, takže pro Římany nebylo snadné je napadnout. Místní lidé byli nelítostní válečníci, kteří často napadali římskou hranici.

Hispanie – ____ - zde žili primitivní kmeny. Hannibal tuto zemi přešel na svém tažení na Řím.

Britanie – ____ - byla obydlena keltskými kmeny, zuřivými válečníky. Římané se chránili vybudováním obranného valu (**Hadriánův val**). Později římské a keltské obyvatelstvo asimilovalo.

Galie – ____ - žily zde keltské kmeny, také zkušení válečníci. Nakonec je porazil Caesar.

Panonie – ____ - severní hranici této provincie tvořila řeka Dunaj a Limes Romanus. Ležela zde dvě důležitá opevnění Vindobona a Aquincum.

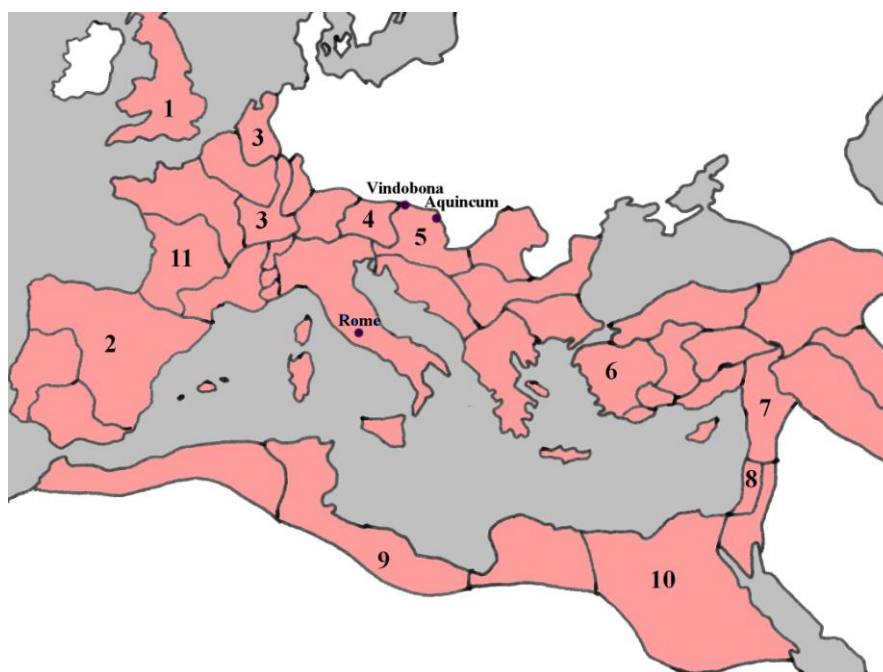
Asie – ____ - velmi hornatá provincie s horkým podnebím. Římanům se zde špatně válčilo, protože ležela daleko od Říma. V dobách starověkého Řecka zde stála Trója.

Sýrie – ____ - zdejší podmínky byly podobné těm v provincii Asie. Díky obchodu to byla jedna z nejbohatších provincií impéria. Ležela na cestě do Damašku a jejím hlavním městem byl Antioch.

Norikum – ____ - tato provincie bývala keltským územím. Její severní hranici tvořila řeka Dunaj a na východě hraničila s Panonií.

Judea - ____ - hornatá provincie s velmi horkým podnebím. Římanům se zde špatně válčilo, protože ležela daleko od Říma. Žili zde Židé, a také často povstávali. Pilát Pontský zde byl prefektem a odsoudil Ježíše Krista ke smrti ukřižováním.

Egypt – ____ - kdysi to býval mocný stát, ale Oktavián jej velmi oslabil. Přesto to byla jedna z bohatších provincií Římského impéria, protože mu byla zdrojem luxusního zboží a hlavně pšenice.

2. Jak dnes nazýváme místa, kde se nacházely Vindobona a Aquincum?

JULSKO-KLAUDIJSKÁ DYNASTIE:

- Tato dynastie neměla se senátem dobré vztahy.
- **TIBERIUS** (14-37)
  - zkušený vojenský velitel, diplomat, dobrý císař, pracovitý, na stáří se přestěhoval na Capri a vládl odtamtud
  - jeho adoptivním synem byl Germanicus
- **CALIGULA** (37-41)
  - Germanikův syn, Caligula = “botička”
  - potrpěl si na okázalost, nadutý, plýtvat penězi, krutý despota, bez morálních zásad, nakonec zavražděn pretoriánskou gardou
- **CLAUDIUS** (41-54)
  - Caligulův strýc, učenec, zajímal se o historii Říma
  - upevnil a stabilizoval říši
  - nárůst byrokracie a počtu úředníků
  - jeho manželka Agrippina ho nejspíš otrávila
- **NERO** (54-68)
  - Claudiův adoptivní syn
  - absolutní vládce, zkažený
  - nepřátele nechal zavraždit; některé nechal přinutit k sebevraždě (Seneca)
  - konfiskace majetku
  - roku **64** – **velký požár v Římě** - Nero byl v podezření, ale sám obvinil křesťany; Řím byl potom přestavěn
  - roku 68 Nero spáchal sebevraždu

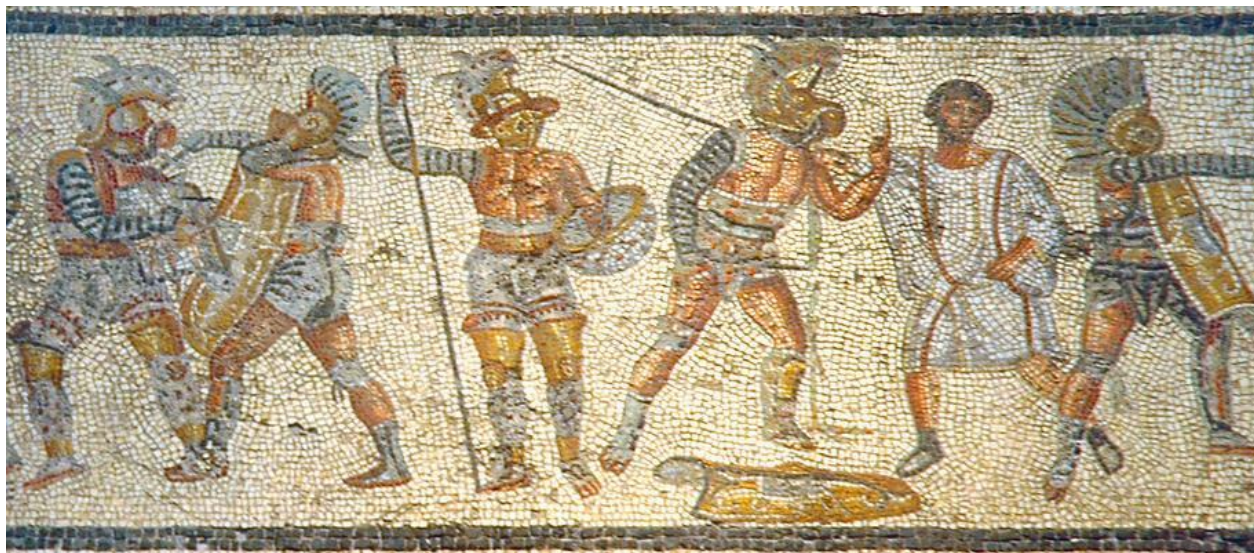
FLAVIOVSKÁ DYNASTIE:

- **VESPASIÁN** (69-79)
  - dobrý velitel a císař
  - podporován legiemi
  - válka v Judei (vítězství, na jehož počest postavil Vítězný oblouk v Římě)
  - zahájil stavbu **Kolosea** – amfiteátru, který byl určen pro zábavu – obzvláště vozatajské závody a zápasy gladiátorů. Do Kolosea se vešlo 50,000 diváků.

Gladiátoři byli muži, kteří s sebou vzájemně bojovali různými styly a někdy zápasili i se zvířaty.

ÚLOHA 3: Prohlédni si tuto římskou mozaiku. Dokážeš podle ní popsat zápasy gladiátorů, i jaké zbraně při nich používali?

- **TITUS (79-81)**
  - v roce **79** vybuchla sopka **Vesuv** – zničení měst **Pompeje a Herculaneum**
- **DOMITIANUS (81-96)**
  - rozšíření území říše
  - krutý, zavražděn

ADOPTIVNÍ CÍSAŘI:

- období stability říše, ekonomický růst (zvláště v provinciích)
- dobré vztahy se senátem
- “**Pět dobrých císařů:**“
- **NERVA (96-98)**
  - senátor, jehož senát zvolil císařem
  - první císař, který si zvolil a adoptoval nástupce na základě jeho politických a vojenských schopností a činů
- **TRAJÁN (98-117)**
  - první císař narozen mimo území Itálie (!), a poslední, který rozšiřoval území říše (v té době dosáhla největšího územního rozsahu), populární, dobyl **Dacii** (dnešní Rumunsko) a provincii **Arábie**

- **HADRIÁN (117-138)**
  - upustil od dobovačných válek a válčil pouze na obranu říše, vybudoval systém opevnění (castra), dřevěné palisády a využití přírodních překážek (řeky) podél hranic impéria - **Limes Romanus**, v Británii postavil **val**, který dnes nazýváme **Hadriánův**
- **ANTONIUS PIUS (138-161)**
  - velmi nábožensky založený
  - hospodářský růst, ale také častá povstání lidu
- **MARCUS AURELIUS (161-180)**
  - přezdíván „filozof na trůně“
  - války na obranu proti barbarům (germánské kmeny na severu, Parthové na východě), počátky krize impéria
  - **166-180 Markomanské války** – na obranu území, latinský nápis na **Trenčínské skále** a archeologický nález malého římského tábora v **Olomouci!**, rovněž nálezy v **Mušově**
- **CARACALLA (211-217)**
  - roku **212** udělil římské **občanství všem svobodným obyvatelům celého impéria!!**

235-284 VOJENSKÁ ANARCHIE

- **vojenští velitelé** činili politická rozhodnutí týkající se celé říše a sledovali vlastní zájmy, armáda často své velitele prohlásila **císaři**
- také to byla doba **pronásledování křesťanů** (nové a podezřelé náboženství, křesťanské mše byly zakázány, kněží popravováni atd.), chaos, říše ztratila svou jednotu
- krize impéria – generálové bojovali mezi sebou o moc, nepokoje v Itálii, narušení soudržnosti říše
- útoky barbarů na východě a na severu (zvláště Germáni), Řím se snažil udělat si z nich spojence (**foederati**), a tak jim byla darována půda a byli přijímáni do římské armády
- úpadek zemědělství, lidé si museli pronajímat půdu, aby měli kde pracovat (**kolóni**)
- šíření křesťanství a jeho vlivu

DOMINÁT (284 - 476)

DIOKLECIÁN (284 - 305)

- usiloval o posílení císařské moci, absolutní vládce (senát neměl žádný vliv), byl jediným panovníkem impéria
- dominus = pán, “dominus et deus,” císař byl uctíván při obřadech
- Řím přestal být sídelním městem císařů
- **293** – nový systém vlády a následnictví - **tetrarchie**:
  - říši řídili dva starší vládci s titulem **augustus**, kterým pomáhali dva mladší vládci zvaní **caesarové**
- **pronásledování křesťanů**

KONSTANTIN VELIKÝ (306 - 337)

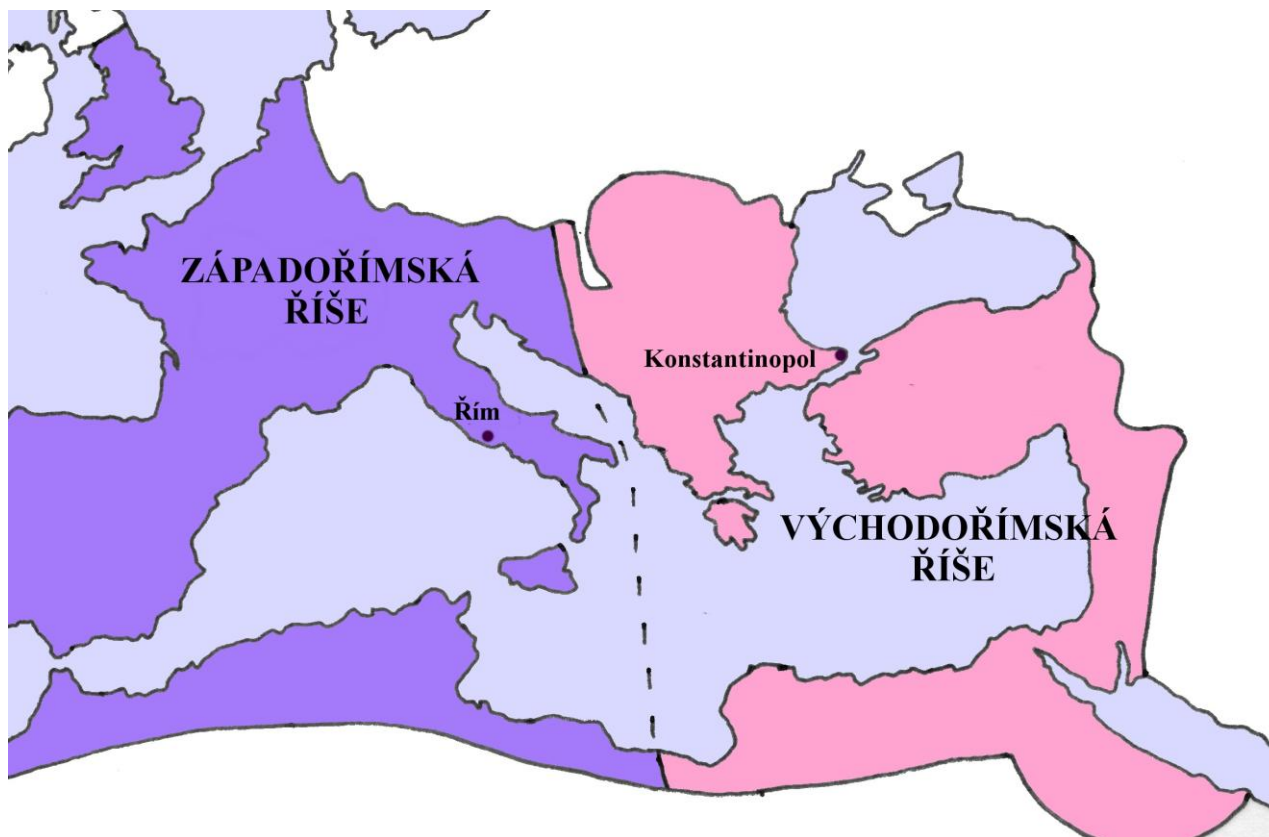
- reformy, velká byrokracie, tajná policie
- zrušil tetrarchii (opět jediný silný císař)
- **Milánský edikt** vydaný roku **313** – **povolení křesťanství** – křesťanství bylo postaveno na roveň s ostatními náboženstvími, svoboda náboženství, majetek navrácen církvi, biskupové uznáni
- **330** - nové hlavní město **Konstantinopol** – založeno na místě bývalé řecké kolonie **Byzantion** na Bosporu (až do roku 1453 bylo hlavním městem Byzantské říše)

JULIANUS APOSTATA (361-363)

- apostata = odpadlík, pohan → dočasný návrat k polyteismu
- **druhá polovina 4. století** - počátek **Stěhování národů** (započato Huny v roce 375); dominový efekt stěhování národů a **Vizigóti** napadli Řím (**378 bitva u Adrianopole** – římská armáda poražena)

THEODOSIUS (379-395)

- opět zakázal pohanské bohy, jediné povolené náboženství bylo křesťanství (státní náboženství)
- další útoky Germánů na Řím
- **396** po smrti Theodosia – **rozdělení Římské říše**:
  - **Východořímská říše** – méně útoků barbarů, lepší hospodářství, stabilita, obchod, hlavní město Konstantinopol
  - **Západořímská říše** - povstání, silné a ničivé útoky barbarů

- 406 – **Vandalové** překročili Rýn a napadli Galii, Španělsko a severní Afriku
- 410 – **Řím napaden Vizigóty** (král Alaric), kteří potom táhli dále do Španělska
- 451 – **bitva na Katalaunských polích** (poblíž Poitiers) – Hunové byli poraženi spojenými vojsky římských provinciálních legií a germánských kmenů, a upustili od svých invazí do západní Evropy
- 455 – **Řím vyrabován Vandaly** ze severní Afriky (město téměř zničeno - “vandalismus”)
- 476 – poslední římský císař **Romulus Augustulus** sesazen **Odoakerem** (Germán), Odoaker získal moc a udržel si ji, ale nevládl jako římský císař, ale germánský král

To znamenalo **konec Římské říše!!!** a také **konec starověku!!!**

Avšak **nebyl to konec římské civilizace** – její kulturu si osvojily germánské kmeny a **Východořímská říše přetrvala** (coby **Byzantská říše**) **do roku 1453** – Dokážete tedy nyní vysvětlit onen otazník v názvu této kapitoly?

ŘÍMŠTÍ HISTORIKOVÉ

O dějinách Říma víme hodně (stejně o dějinách jiných národů) z archeologických pramenů a zpráv současníků. Avšak také někteří římské historikové se specializovali na psaní přímo o dějinách.

Gaius Julius Caesar nám zanechal své poznámky o svých činech v *Commentarii*. Jeho popis je velmi užitečný pro studium Galie a galských kmenů.

Titus Livius napsal rozsáhlé dílo o dějinách Říma od roku 753 př. n. l. do vlády císaře Augusta.

Tacitus psal zejména o slavných císařích, jako byli Tiberius, Claudius, Nero, Nerva and Traján. Psal i o Germánii.

ŘÍMSKÉ NÁBOŽENSTVÍ

Římané z většiny přijali řecké a etruské náboženství. Dokazovali to mnozí bohové a bohyně původem z řeckého panteonu. Dostávali ovšem římská jména.

Vládce bohů byl **Jupiter** a jeho manželka **Juno**. Bohyně lásky byla **Venuše** a bohyně moudrosti **Minerva**. Bůh války byl **Mars**. Bohyní lovu byla **Diana**. Bohem ohně a kovářů byl **Vulkán**.

ÚLOHA 4:

Dokážete nahradit jména těchto římských bohů jejich řeckými protějšky?

Během prvního století se zrodilo nové náboženství. Původně vzniklo ze sekt židovského náboženství a začalo se šířit mezi chudým římským obyvatelstvem. Až do čtvrtého století byli křesťané většinou pronásledováni – oficiálně, státem. Později je mnozí římské císaři naopak podporovali.

ÚLOHA 5: S použitím předchozích poznámek, napište, kteří císaři:

- křesťany pronásledovali
- křesťany podporovali .

ŘÍMSKÝ KALENDÁŘ

Římský kalendář byl vcelku přesný a my dnes používáme jeho upravenou verzi. Před Juliem Caesarem začínal římský rok v březnu. Caesar nejenže posunul počátek roku, ale rovněž přejmenoval jednotlivé měsíce – některé podle bohů, jiné podle osobností. Jeden měsíc dokonce pojmenoval sám po sobě!

ÚLOHA 6:

Který měsíc byl pojmenován po:

1. Juliu Caesarovi samotnému
2. bohu války
3. Jupiterově ženě
4. císaři Oktaviánovi?

ŘÍMSKÉ ČÍSLICE

ÚLOHA 7: Převeďte tyto číslice do arabských (našich).

IV = _____ X = _____ XVI = _____ XXIX = _____ L = _____
C = _____ CIC = _____ D = _____ M = _____ MDCLX = _____

Dokážete také napsat svůj věk _____ a letošní letopočet _____ římskými číslicemi?

OPAKOVÁNÍ:

ÚLOHA 8:

Seřad'te následující události chronologicky:

- velký požár Říma
- bitva v Teutonburském lese
- Markomanské války
- rozdělení Impéria
- Milánský edikt
- Oktavián císařem
- erupce Vesuvu

1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____ 6 _____ 7 _____

ÚLOHA 9:

i. Seřad'te císaře chronologicky podle vlády:

- Traján _____
- Konstantin _____
- Nero _____
- Dioklecián _____
- Romulus Augustulus _____
- Caracalla _____
- Vespasián _____

1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____ 6 _____ 7 _____

ii. A na prázdný řádek uveďte, čím vstoupili do dějin.

ÚLOHA 10:

Co z římského kulturního dědictví se zachovalo do dneška? Sepište seznam, co z římské kultury, politiky nebo vojenství známe a používáme dodnes. (Hodnot'te celou římskou dobu – nezapomeňte tedy na éru Římské republiky.)